

Popperjeva teorija treh svetov in problem telesa in duha

Uvod

Karl Popper je skupaj z nevrofiziologom Johnom Ecclesom v knjigi *The Self and its Brain* (1977) podal argument za dualizem telesa in duha. Gre za interakcijsko različico dualizma, ki se tako kot pri Descartesu osredotoča na tiste aspekte mentalne aktivnosti, ki naj ne bi bili mogoči kot delovanje zgolj fizičnega telesa. To so predvsem zmožnost tvorjenja abstraktnih predmetov misli, kot so na primer matematični pojmi, znanstvene teorije in literarna dela. Ti predmeti živijo svoje življenje in tvorijo posebno realnost, ki jo Popper imenuje "svet 3" in je različen od "sveta 1" (svet fizikalnih predmetov) in "sveta 2" (svet mentalne aktivnosti). Popper trdi, da noben čisto fizikalni sistem ne more dojeti abstraktne vsebine sveta 3. Zato mora obstajati posrednik svet 2, mentalna aktivnost, ki dojema svet 3 in je nato v vzročni interakciji s svetom 1.

V članku bom najprej na kratko predstavila problem telesa in duha in osnovne filozofske pozicije glede vprašanja odnosa med fizikalnim in mentalnim. Nato bom obravnavala Popperjevo pojmovanje treh svetov, njihovih značilnosti in razlik, ter podala rekonstrukcijo argumenta za interakcijski dualizem in pokazala, zakaj ta argument ni prepričljiv. Oprla se bom na izsledke kognitivne znanosti in kritizirala trditev, da predmeti iz sveta 1 ne morejo biti v interakciji z abstraktnimi idejami sveta 3.

Kratka predstavitev problema telo/duh

Le malo je ljudi, ki se ne bi kdaj vprašali o naravi človeka in njegovem delovanju. Ljudje smo bitja, ki izkušamo, razmišljamo, čustvujemo in se odločamo. Če želimo razumeti, kaj smo, moramo razumeti te mentalne procese in stanja. Po eni strani se nam zdi, da mišljenje in čutenje prav gotovo zahteva dušo ali duha, ki je različno od materialnega telesa. Če sta telo in duša dve različni stvari, potem v načelu lahko obstaja eno brez drugega. Mnogi ljudje so prepričani, da duša obstaja tudi po smrti in uničenju telesa. Po tem gledanju je človek dejansko iz dveh različnih sestavin, fizičnega telesa, ki ga lahko vidimo in se ga dotikamo, ter nefizične duše ali duha. Po drugi strani pa se zavedamo, da je človek biološko bitje in del narave ter da so procesi, ki se dogajajo v njem, naravni procesi.

Odgovore filozofov na gornja vprašanja običajno delimo glede na njihova ontološka stališča. V grobem jih delimo v dve skupini. Na eni strani so dualisti, ki smatrajo, da sta duh in telo povsem različna, na drugi pa monisti, ki menijo, da gre za eno substanco. Slednji se nato nadalje delijo v idealiste, ki menijo, da je ta substanca duševna, nematerialna substanca, in materialiste ali fizikaliste, ki sprejemajo le materialno substanco. Dualisti se potem še nadalje delijo glede na to, v kakšni zvezi sta duševna in materialna substanca. Stališče, da sta substanci med seboj vzročno povezani, imenujemo interakcijski dualizem. Če procesi v obeh substancah potekajo vzporedno, govorimo o paralelizmu, če pa je vzročno dejavna le materialna substanca, pa o epifenomenalizmu. Nekoliko natančneje si bomo ogledali le interakcijski dualizem, katerega najbolj znan zagovornik je bil Descartes. Njegov temeljni razlog za sprejem dualizma je bilo prepričanje, da zavest ni razsežna in da je zato ne moremo uvrstiti med materialne entitete. Poleg tega je Descartes menil, da je zavestno izkustvo tisto, ki je neposredno prisotno in zato kot najbolj gotovo temelj človekovega spoznanja. Ker je moje osebno izkustvo dostopno le meni, materialni predmeti pa so javno dostopni, je po Descartesovem mnenju nemogoče, da bi oba pripadala isti substanci. Poleg tega je bil Descartes tudi prepričan, da je nemogoče, da bi zgolj fizični sistem lahko uporabljal jezik in imel sposobnost matematičnega razmišljanja. Vprašanje, ki ga mora interakcijski dualist pojasniti, pa je, kako lahko pride do vzročne povezave med tako različnima substancama (duhom in telesom). Descartes je menil, da lahko povezavo lokaliziramo v češariki, vendar ostaja odprto vprašanje, kako pride do te povezave in za kakšne vrste povezavo gre, kajti eno temeljnih načel znanosti je, da je fizikalni svet vzročno zaprt (tako vzrok kot učinek sta znotraj fizikalnega sveta). Če bi šlo za vzročno povezavo med telesom in duhom, bi moralo priti do izgube oziroma presežka določene

količine energije in s tem bi bil kršen zakon o ohranitvi energije. Ker do sedaj tega pri delovanju možganov niso ugotovili in ker bi zavračanje zakona o ohranitvi energije nasprotovalo temeljnemu načelu znanosti, sodobniki večinoma ne sprejemajo tega stališča. Kot bomo videli, Popper in Eccles nista tega mnenja in menita, da so argumenti v prid interakcionističnemu dualizmu tako močni, da je ta pozicija kljub navedenim težavam najbolj perspektivna.

Popperjeva teorija treh svetov

V argumentu za dualistično stališče se Popper nasloni na svoje razmišljanje o treh svetovih. Pri tem igra najpomembnejšo vlogo svet 3, to je svet produktov človekovega duha, kot so zamisel nebotičnika, knjige, računalnika, oziroma kar je za sam argument še pomembnejše, problem, teorija ali sistem vrednot. Zato bom v tem delu predstavila Popperjevo teorijo treh svetov in njegov argument za realnost obstoja sveta 3 in njegovo avtonomijo.

Popper razlikuje tri različne svetove. Svet 1 je svet fizikalnih predmetov in stanj. Svet 2 je svet mentalnih stanj, stanj zavesti in vedenjskih dispozicij za delovanje, medtem ko je svet 3 svet idej v objektivnem smislu. Kot pravi (Popper 1972: 153), so že Platon, stoiki, pa tudi Leibniz, Bolzano in Frege opozorili na eksistenco tretjega sveta. Platonove forme ali ideje tvorijo objektivni in avtonomen svet, ki obstaja poleg fizikalnega sveta in sveta duha in je različen od sveta zavednih in nezavednih izkušenj. Vendar je med Platonovim in Popperjevim pojmovanjem tretjega sveta bistvena razlika v tem, da je pri slednjem svet 3 produkt človekovega duha. Vanj sodijo na primer zgodbe, miti, orodja, argumenti, znanstvene teorije (resnične ali neresnične), znanstveni problemi, družbene institucije in umetniška dela (Popper in Eccles 1977: 38). Mnogi objekti sveta 3 obstajajo kot materialna utelešanja in pripadajo v nekem smislu tako svetu 1 kot svetu 3. Primer za to so kipi, slike in knjige. Vzemimo knjigo. Lahko jo držim v rokah, jo listam, odložim na mizo. V tem smislu je fizikalni predmet in zato pripada svetu 1. Toda to, kar jo dela za pomemben produkt človekovega duha, je njena vsebina. Ta ostaja nespremenjena v različnih primerkih, tiskih ali izdajah. Ta vsebina je tisto, kar pripada svetu 3. Poglejmo še zgled iz logike. Predpostavimo, da sklepam na papirju: Vsi ljudje so smrtni. Sokrat je človek. Torej je Sokrat smrten. Po Popperju lahko razlikujemo tri vidike tega primera sklepanja. Prvič, znake na papirju, ki tvorijo fizično utelešenje logičnih odnosov med premisami in sklepom (svet 1). Drugič, psihološki proces sklepanja, skozi katerega grem tako, da dojamem logične odnose (svet 2), in tretjič, logične odnose kot take (svet 3).

Ena od temeljnih Popperjevih trditev je, da svet 3 realno

obstaja in je avtonomen. Pri tem ne gre le za objekte sveta 3 v njihovi materializaciji (v svetu 1), ampak tudi za neutelešene objekte sveta 3.

Za razumevanje gornje trditve je potrebno najprej pojasniti, v kakšnem smislu je uporabljen izraz "realen". Kot pravi Popper (Popper in Eccles 1977: 9–10), je osrednja uporaba izraza "realen" njegova uporaba pri karakterizaciji materialnih stvari običajne velikosti – stvari, s katerimi lahko ravna otrok. Od tod se uporaba izraza "realen" razširi, najprej na večje stvari, s katerimi ne moremo več rokovati, npr. vlake, hiše, gore, zemljo in zvezde, in na manjše stvari, npr. drobce prahu. Nato se razširi še naprej, na tekočine, zrak, pline, molekule in atome. Po Popperjevem mnenju je v ozadju tega tale princip: "entitete, za katere domnevamo, da so realne, naj bi bile zmožne izzvati vzročne posledice na *prima facie* realnih stvareh, tj. na materialnih stvareh običajne velikosti; da lahko razložimo spremembe v običajnem materialnem svetu stvari z vzročnimi posledicami entitet, za katere domnevamo, da so realne" (Popper in Eccles 1977: 9). Ali z drugimi besedami, "stvari lahko sprejmemo za 'realne', če lahko vzročno delujejo na običajne materialne stvari ali z njimi interagirajo" (Popper in Eccles 1977: 10). Čeprav so trdna materialna telesa paradigma realnosti, so v skladu s tem principom realne tudi bolj abstraktne entitete. V fiziki so to na primer sile in polja sil. Čeprav jih lahko opišemo kot abstraktne teoretične entitete, neposredno ali posredno delujejo na običajne materialne stvari in so zato realne.

Entitete sveta 3 so torej realne, če lahko posredno ali neposredno delujejo na običajne materialne stvari, ki pripadajo svetu 1. Popper opiše in pojasni odnos med tremi svetovi tako, da je svet 2 posrednik med svetom 3 in svetom 1. Človekov duh je tisti, ki vzpostavlja zvezo med svetom idej in materialnim svetom. Za primer Popper navaja znanstveno teorijo in njeno uporabo, ki lahko spremeni svet 1 (Popper in Eccles 1977: 39). Znanstvenik se najprej sooči s problemom. Gre za naporno intelektualno delo – poskus sveta 2, da dojame predmet sveta 3. Pri tem si znanstvenik lahko pomaga s knjigami ali drugimi znanstvenimi orodji (materializiranimi v svetu 1). Vendar problem sam ni nujno zapisan v knjigi, ampak ga raziskovalec odkrije v sami teoriji. To zahteva kreativni napor dojeti abstraktno problemsko situacijo, ki lahko pripelje do boljše rešitve in nove teorije, ki se nato izrazi v jezikovni obliki. Sledi kritičen pregled in popravljanje. Nato se teorija objavi in prepusti diskusiji, ki jo preverja z gledišča logike. Če je le mogoče, se teorija testira tudi z novimi eksperimenti, ki teorijo lahko tudi ovržejo. Šele po takih intenzivnih intelektualnih naporih lahko potem kdo odkrije tehnično uporabo, ki deluje na svet 1. Tragičen zgled posledic delovanja teorije iz sveta 3 na svet 1 je atomska bomba, ki je povsem iznajdba sveta 3, saj na Zemlji

take stvari sploh ne more biti. Posledice, ki jih je v tem primeru imel svet 3 na svet 1 (in seveda tudi na svet 2), pa so ogromne.

Teorije kot objekti sveta 3 so plod človekove misli, vendar imajo določeno stopnjo avtonomije. Imajo namreč lahko posledice, ki jih nihče ni načrtoval ali predvidel. "Čeprav različna področja sveta 3 nastajajo kot človekove iznajdbe, nastajajo tudi nenamerne posledice teh iznajdb, avtonomni problemi in njihove možne rešitve. Ti obstajajo neodvisno, ne da bi se jih kdorkoli zavedal. Lahko jih odkrijemo v istem smislu, v katerem odkrijemo druge stvari, recimo nove elementarne delce ali nepoznane gore in reke" (Popper 1994: 31). Svet 3 je delo človeka le v svojem začetku, potem pa začne živeti svoje življenje in ustvarjati nove, prej nevidne posledice in nove probleme. Kot pravi Popper, gre za nekakšen "dam – vzamem" med nami in svetom 3, v katerem vzamemo več, kot smo kdajkoli dali. Svojo trditev podkrepi z zgledom iz aritmetike (Popper in Eccles 1977: 40). Čeprav lahko rečemo, da je sistem naravnih števil prej konstrukcija ali izum človeka kot pa njegovo odkritje, lahko potem, ko številski sistem že obstaja, odkrivamo množico (nenamernih) posledic. Na primer, razliko med sodimi in lihimi števili ali med deljivimi števili in praštevili, kar sproži nadaljnje trditve in vprašanja. Praštevila so tako izvor velikemu številu novih problemov, tako že rešenih kot še nerešenih. Recimo problem: "Ali se praštevila nekje končajo, ali pa lahko vedno najdemo še večje?" je rešil že Evklid, ki je pokazal, da ni največjega praštevila. Je pa še veliko nerešenih problemov, kot na primer, ali je resnična Goldbachova domneva, da je vsako sodo število, ki je večje kot 2, vsota dveh praštevil.

Kot smo omenili, je veliko objektov sveta 3 utelešenih v predmete sveta 1. Knjige, računalniki, nova sintetična zdravila in večina umetnostnih del pripadajo tako svetu 3 kot svetu 1. Kot spomini ali namere pripadajo tudi svetu 2. Popper meni, da iz predhodne diskusije sledi, da obstajajo tudi neutelešeni objekti sveta 3. Objektivni in neutelešeni obstoj lastnosti števil in problemov predhodi njihovemu zavestnemu odkritju, tako kot obstoj Mount Everesta predhodi njegovemu odkritju. Zavest o objektivnem obstoju problemov potem nadalje vodi do zavestnega iskanja rešitve (Popper in Eccles 1977: 42).

Svet 3 je različen od sveta 2, sveta dejanskih misli in vedenja. Objekti iz sveta 3 vsebujejo znotraj sebe logiko svojega lastnega razvoja, ki je ni mogoče reducirati na svet 2 ali svet 1. Delno se to zgodi že pri živalih, saj ima na primer pajkova mreža objektivni obstoj neodvisno od pajka in prinaša nove probleme tako zanj kot za druge živali. Vendar je svet 3 predvsem plod človekove zmožnosti, da izraža in kritizira argumente v jeziku. Na tej točki se pojmovanje sveta 3 poveže s Popperjevim evolucionizmom in za človeka najpomembnejšo pridobitvijo, zmožnostjo uporabe jezika in simbolov. Čeprav bi lahko tudi za živali rekli, da imajo svoj svet

3 in celo svoj živalski jezik, je živalsko vedenje (znanje) zgolj dispozicijsko. Človek pa je skozi evolucijo prišel do specifične človeške funkcije jezika, ki je edino izventelesno orodje, ki je vrojeno oziroma ima dedno osnovo. Popper (1994:84) razločuje nižje funkcije, ki temeljijo na dispozicijah in jih človek deli z živalmi in obsegajo izrazne in komunikacijske funkcije, ter višje jezikovne funkcije. To so opisne ali informativne funkcije in argumentativne ali kritične funkcije, ki omogočajo tvorjenje resničnih in lažnih trditev ter veljavnih in neveljavnih argumentov. Prav te funkcije so osnova sveta 3 in omogočajo objektivno vedenje, ki je "povsem neodvisno od trditve kogarkoli, da ve; ...je vedenje brez tistega, ki ve" (Popper 1972: 109). Popper meni, da so zakoni logike norme oziroma standard za to, kako mora biti, in da veljavnosti teh zakonov ne moremo izpeljati iz dejstva, da jih sprejemajo logiki. Zakone logike sprejemamo, ker so veljavni, njihova veljavnost pa je neodvisna stvar odnosov v svetu 3 med objekti sveta 3. Določena sklepanja so veljavna ne glede na to, ali jih kdo naredi. Popper meni, da je to mogoče razložiti le z realnim obstojem logičnih sistemov in s tem sveta 3.

Argument za interakcijski dualizem

Popper meni, da teorija o treh svetovih na novo osvetljuje klasični problem telesa in duha in vodi k izbiri pozicije interakcijskega dualizma. Njegov argument bi lahko na kratko povzeli takole: svet 3 lahko povzroča spremembe v svetu 1, na primer, ko nekdo s pomočjo teorije naredi uporaben stroj. Toda svet 3 ne deluje na svet 1 neposredno, ampak le s posredovanjem sveta 2. Abstraktni objekti sveta 3 ne morejo povzročati sprememb v svetu 1, če jih prej ne dojamemo in uporabimo v miselnem procesu sveta 2 oziroma natančneje v procesu, v katerem interagirata svet 2 in svet 3. Na ta način moramo sprejeti, da so tako objekti sveta 3 kot procesi sveta 2 realni. Proces v svetu 2 ne morejo biti fizikalni, saj noben čisto fizikalni proces ne more dojeti abstraktne vsebine sveta 3. Svet 2, svet mentalnih procesov, zato ne more biti del sveta 1 in le nekaj, kar je nefizikalno, lahko interagira z nefizikalnim svetom 3. Ker je svet 2 nekakšen vzročni vmesnik med svetom 3 in svetom 1, mora tudi med svetom 2 in svetom 1 potekati interakcija.

Popper pravi, da interakcionizem kot rešitev klasičnega vprašanja odnosa med telesom in duhom vodi k natančnejšemu opisu tega problema kot problema možgani-duh, kajti interakcija poteka nekje v možganih, najverjetneje v centru za govor. Glavna naloga raziskovalcev je, kar se da natančno opisati povezavo med možgani in duhom.

V kritični diskusiji Popper (Popper in Eccles 1977) ovrže vse

druge rešitve problema telesa in duha kot neustrezne, tako materialistične oziroma fizikalistične kot tudi oblike neinterakcijskega dualizma. Obravnavanje teh argumentov bi preseglo okvir prispevka, zato se bom v nadaljevanju omejila predvsem na Popperjev pozitivni argument za interakcijski dualizem in skušala pokazati, zakaj argument ni prepričljiv.

Popper je menil, da je obstoj sveta 3, njegova realnost in avtonomnost, nezdržljiva s fizikalizmom in da fizikalist lahko brani svojo pozicijo samo tako, da zanika realnost sveta 3. Zanikanje avtonomnosti sveta 3 je prav gotovo pot, ki jo lahko ubere fizikalist. Najpomembnejši Popperjev razlog za avtonomnost sveta 3 je, da imajo entitete sveta 3, ki jih je ustvaril človek, posledice, ki so nepričakovane in neizogibne. Vendar bi moral Popper navesti razloge, zakaj, na primer, ne bi mogli gledati na razvoj neke teorije kot na razvoj naših pravil in naše prakse, temveč bi morali preučevati entitete, ki obstajajo neodvisno od nas v nekakšnih nebesih. Mnogi avtorji zato menijo (O'Hear 1992), da argument, po katerem iz nenamernih posledic idej sklepamo na avtonomen obstoj sveta 3, ni dovolj podprt (npr. intuicionisti na področju matematike). Vendar pa to ni edini možni odgovor, ki ga ima na voljo fizikalist. Sporna je namreč Popperjeva premisa, da lahko le nekaj nefizikalnega interagira z abstraktnimi objekti sveta 3. Kot pravi P. S. Churchland (1986: 339), gre za predpostavljane nečesa, kar bi morali šele dokazati. Kajti v Popperjevem dokazovanju gre le za to, da morajo misli posredovati med teorijo in njeno uporabo (tehnologijo), ni pa rečeno, da morajo biti mentalni procesi nefizikalni. Ustrezni fizikalni procesi v možganih bi morda lahko bili tak posrednik. Fizikalist bi zato lahko formuliral Popperjevo trditev na tak način: do uporabe teorije ne more priti brez posredovanja možganov.

Razvoj kognitivne znanosti je pokazal možnost, kako lahko povsem fizikalni sistem deluje v skladu z logičnimi zakoni, rešuje probleme, se uči iz izkušenj in se prilagaja okolju. Funkcionalistična teorija duha (Fodor 1987) in računalniški modeli so ponudili odgovor, kako je mogoče razložiti s pravili vodeno vedenje (npr. logično sklepanje) brez domneve o nefizikalnih procesih. V računalniku so vzročne lastnosti simbola povezane s semantičnimi lastnostmi preko sintakse. Sintaksa je ena od fizikalnih lastnosti in si jo lahko v približku zamišljamo kot abstrakten atribut njene oblike. Sintaksa je tako reducirana na obliko, in ker oblika potencialno določa vzročno vlogo, si lahko zamislimo primerke simbola, ki bodo delovali vzročno zaradi svoje sintaktične strukture. "Sintaksa simbola lahko določa vzroke in posledice njegovih uprimerjanj na podoben način, kot lahko oblika ključa določa, katero ključavnico bo odprl" (Fodor 1987: 19). Po drugi strani pa je računalnik interpretirani avtomatični formalni sistem, stroj za manipuliranje s simboli. Če stroj sledi v

sistemu definiranim sintaktičnim pravilom pri tvorjenju novih formul, potem bodo interpretirane formule ohranjale svojo semantično vrednost. Iz tega lahko izpeljemo dve za Popperja neugodni trditvi. Prvič, če je pri tem, ko računalnik izvaja logična sklepanja, v interakciji z objekti sveta 3, potem je Popperjeva premisa o nujnosti nefizikalnega posrednika med svetom 1 in svetom 3 ovržena. In drugič, če računalnik med izvajanjem logičnega sklepanja ni v interakciji s svetom 3, potem ne drži osrednja Popperjeva domneva, da logično sklepanje zahteva interakcijo s svetom 3.

Popper je zanikal, da bi izvajanje logičnih sklepanj na računalniku lahko vplivalo na njegovo argumentacijo, ker je računalnik plod človekovega načrta in tako računalnik kot zakoni logike spadajo v svet 3 (Popper in Eccles 1977: 76). Vendar mislim, da ima prav Churchlandova, ki je pokazala, da ta odgovor ne vzdrži. "Ali je računalnik, ki je fizikalni stroj, v interakciji s svetom 3 ali ne? Če je, potem zakaj ne možgani? Ali morda Popper meni, da funkcionalna stanja računalnikov dejansko niso fizikalna stanja? Njegov odgovor zgreši poanto funkcionalistične teorije, po kateri so funkcionalna stanja opisana na višji ravni funkcionalne organizacije in implementirana v možganih. Če lahko tak fizikalni sistem, kot je računalnik, sledi pravilom in proceduram, se pokorava matematičnim zakonom in izpeljuje sklepe, ki jih pred tem ni izpeljal niti človek niti računalnik, potem je jasno, da ni potrebno predpostavljati nefizikalnih mehanizmov zgolj zato, da bi bil sistem zmožen slediti pravilom in logičnim zakonom." (Churchland 1986: 341).

Popper in Eccles podkrepita stališče interakcijskega dualizma z dvema primeroma. Prvi zadeva poročila ljudi, ki so jim električno vzburili možgane med operacijo. Ti so poročali o toku spominov in mentalnih podob, hkrati pa so se zavedali, da so na operaciji. Popper in Eccles menita, da ker zunanji dražljaji operacijske sobe in notranji spomini, izvabljeni s pomočjo elektrod, potekajo istočasno, ne morejo biti oboji fizikalni. Torej eni morajo biti mentalni. Toda Gregory se upravičeno sprašuje, zakaj ne bi mogli različni predeli možganov delovati simultano, saj je povsem normalno, da se mnoge aktivnosti dogajajo istočasno. Po njegovem mnenju ta primer zato ne more biti dokaz za neodvisnost duha (Gregory 1981). Drugi primer obravnava hitrejše ali počasnejše prevračanje Neckerjeve kocke, ki ga dosežemo z dejanjem volje. To naj bi bil dokaz, da duh vpliva na možgane, vendar tudi tu ne vzameta v pretres alternative, da gre za možganski proces, ki izvaja ali preprečuje zaznavno prevračanje. Podoben spregled alternativne razlage lahko opazimo tudi ob Popperjevem opisovanju iluzij. Nekatere iluzije nam vsiljujejo možgani, druge pa imajo svoj izvor v duhu. Popper zato sklepa, da mora biti hkrati nekakšen prepad in medsebojna

odvisnost med možgani in duhom, da ne bi ne eden ne drugi prehitro zapadla v iluzije (Popper in Eccles 1977: 514). Vendar iz dejstva, da zaznavamo eno stvar in hkrati vemo, da je ta zaznava tako ali drugače popačena, še ne moremo sklepati, da je en proces fizikalen, drugi pa mentalen. Lahko bi sklepali tudi, da gre za dva procesa, ki se istočasno dogajata v možganih, ali pa za dva procesa, ki se istočasno dogajata v duhu. Zato se zdi, da tudi ta primer Popperju ne pomaga pri dokazovanju interakcijskega dualizma.

Sklep

Popper je razvil teorijo treh svetov, ki so v medsebojni vzročni povezavi. Po njegovem mnenju ne moremo razumeti sveta 2, to je sveta naših mentalnih stanj, brez razumevanja njegove temeljne funkcije, to je posredovanja med svetom 3 in svetom 1. Človeški duh ustvarja ideje sveta 3 in ideje sveta 3 delujejo na mentalne procese sveta 2 ter naprej na svet 1. Svet 3, to je svet argumentov, logičnih relacij, problemov in teorij, je po Popperjevem mnenju realen in avtonomen. To naj bi po eni strani zagotavljalo obstoj objektivnega vedenja, po drugi pa naj bi pomagalo osvetliti star problem telesa in duha ter prispevalo nov argument za sicer staro rešitev, interakcijski dualizem. V članku sem skušala pokazati, da Popperjev argument, da mentalni procesi ne morejo biti možganski procesi, ni prepričljiv. O tem, kako naj bi potekala interakcija med duhom in možgani, pa podobno kot Descartes tudi Popper in Eccles ne ponujata kaj več kot trditev, da do povezave prihaja v določeni točki v možganih.

LITERATURA

- BECHTEL, WILLIAM (1988): *Philosophy of Mind: An Overview for Cognitive Science*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- CHURCHLAND, PATRICIA S. (1986): *Neurophilosophy: Toward a unified science of the mind-brain*. Cambridge: MIT Press.
- DESCARTES, RENÉ (1988): *Meditacije*. Ljubljana: Slovenska Matica.
- FODOR, JERRY A. (1987): *Psychosemantics*. Cambridge, MA: MIT Press.
- GREGORY, RICHARD L. (1981): *Mind and Science*. London: Penguin.
- O'HEAR ANTHONY (1992): *Karl Popper*. London and New York: Routledge.
- POPPER, KARL (1972): *Objective Knowledge*. Oxford: Clarendon Press.
- POPPER, KARL (1976): *Unended Quest*. Fontana/Collins.
- POPPER, KARL (1994): *Knowledge and the Body-Mind Problem*. London and New York: Routledge.
- POPPER, KARL IN JOHN ECCLES (1977): *The Self and its Brain*. New York: Springer-Verlag.